

Ainārs Kamoliņš

The Castle of Light Image

Among the many other cultural symbols in Latvia, the Castle of Light has its own special place. The Castle of Light is a symbol best described as its permanent absence. Its absence from the present. Its absence from any kind of direct observation. Absence even from its own realisation. It is clear that the Castle of Light can only achieve its true aim in every specific moment of the present. What is the Castle of Light? We may speak of the Castle of Light as an interior castle when its rescue from oblivion and its depiction are tied to an introspective model of the castle image, unique to each individual. This, however, does not fully explain the notion of the Castle of Light. The Castle of Light does not only serve as a metaphor for man's higher knowledge and wisdom that can only be found in man's inner world. The Castle of Light is distanced from the individual person. The Castle of Light image does not have to be tied to an individual conception. It actually exists as a collective conception. Nevertheless the castle does have a property that could reveal its meaning. From a vague conception the castle will turn into a symbol in one of the word's basic etymological meanings (συμβολή – Ancient Greek: throw together, link) once the castle has been made real. In this case the castle will be the element uniting man and environment where the many notions will have been "thrown together" and met in one unified image.

The most important thing is that the framework of the notion of the castle contains within it movement towards realisation. This realisation is inevitable. The intention of realising, of "carrying out" the Castle of

The Castle of Light

Kurzeme, God's country,
Cradle of a nation free.
Whither your ancient gods,
The nation's free sons?

They sang in the olden days,
At the top of the hill of light.
Pine forests surrounding,
The nation's castle shining.

With posts of gold and roof of amber,
Its silver foundations firm.
Withstanding the pounding of wars,
Steadfast it stood in all storms.

Came the days of bloody dawns,
To the valley of our fathers.
The nation's fate the yoke of slavery,
Death rewarded the heroes' bravery.

Quickly sank and lost from sight,
Proud castle standing on hill of light.
There lie our fathers' gods, the ancients,
The nation's spirit's bright resplendence.

Alone the time-greyled oak,
Flowering its last, it cloaks
The castle's sacred word,
Hid deep in its heart unheard.

Should someone the secret word recall,
The ancient castle would again stand tall.
The nation's glory spreading,
In light beams golden, streaming.

The nation's sons, they did recall
The long-forgotten sacred word.
They called for light, it dawned, the sight!
And up once more rose the **Castle of Light!**

Auseklis, 1873

Ainārs Kamoliņš

Gaismas pils tēls

Gaismas pils Latvijā starp daudziem citiem kultūras simboliem ieņem savu īpašu vietu. Gaismas pils ir simbols, kuru vislabāk raksturo tā pastāvīgā prombūtne. Prombūtne no tagadnes. Prombūtne no jebkādas tiešas uzskates. Prombūtne pat no savas realizācijas. Ir skaidrs, ka Gaismas pils savu īsteno mērķa piepildījumu var iegūt tikai tieši katrā konkrētā tagadnes mirklī. Kas ir Gaismas pils? Mēs varam runāt par Gaismas pili kā iekšējo pili, kad tās atgūšana no aizmirstības un iztēlošana ir saistāma ar katram atsevišķam indivīdam unikālo pils tēla introspektīvo modeli. Šāds apgalvojums pilnībā neizskaidro Gaismas pils nojēguma saturu. Gaismas pils nekalpo tikai kā metafora cilvēka viedumam un augstākajām zināšanām, kas ir meklējamas vienīgi cilvēka iekšējā pasaulē. Gaismas pils ir distancēta no atsevišķa indivīda. Gaismas pils tēls nav jāsaista ar individuālu priekšstatu. Faktiski tas pastāv kā kolektīvs priekšstats. Tomēr pilij piemīt īpatnība, kas varētu atklāt tās nozīmību. Pils no neskaidra priekšstata kļūs par simbolu vienā no etimoloģiskajām vārda pamatnozīmēm (συμβολη – no sengr. val. – sadursme, saikne) tad, kad pils tiks īstenota. Pils tādā gadījumā būs cilvēkus un vidi vienojošais elements, kurā būs "sadūrušies" un sastapušies daudzie priekšstati vienā vienotā tēlā.

Pats galvenais – pils nojēguma satvars ietver sevī pastāvīgu kustību uz realizāciju. Šī realizācija ir nenovēršama. Nodoms īstenot, "iznest uz āru" Gaismas pili ir vairāku paaudžu sapnis. Jāpiemin, ka Gaismas pils tēla netveramība nekalpo kā traucēklis, lai mēģinātu to iemiesot bieži vien tik dažādos vārdos, skaņās vai vizuālā attēlojumā. Domājams, ka pagātne mums var sniegt vairākus piemērus, kas vēsta, kad ir izdevies kaut vai aptuveni nojaust, kādam ir jābūt Gaismas pils īstenojumam. Par to ir stāstījušas gan leģendas, gan arī nedaudzie piemēri no literatūras un mūzikas vēstures.

Gaismas pils

Kurzemīte, Dievzemīte,
Brīvas tautas auklētāj',
Kur palika sirmi dievi?
Brīvie tautas dēliņi?

Tie ligoja vecos laikos
Gaismas kalna galotnē.
Visapkārti egļu meži,
Vidū gaiša tautas pils.

Zelta stabiem, zītar' jumtu,
Sidrabotiem pamatiem.
To negāza gaisa vētras,
Kara viņu bangojums.

Asinainas dienas ausa
Tēvu zemes ielejā.
Vergu valgā tauta nāca,
Nāvē krita varoņi.

Ātri grima, ātri zuda
Gaismas kalna staltā pils.
Tur guļ mūsu tēvu dievi,
Tautas gara greznumi.

Sirmajami ozolami
Pēdīgajo ziedu dod:
Tas slēpj svētu piles vārdu
Dziļās siržu rētiņās.

Ja kas vārdu uzminētu,
Augšām celtos vecā pils!
Tālu laistu tautas slavu,
Gaismas starus margodam'.

Tautas dēli uzminēja
Sen aizmirstu svētumu:
Gaismu sauca, Gaisma ausa!
Augšām cēļas Gaismas pils!

Auseklis, 1873

Light has been the dream of many generations. It must be said that the intangibility of the Castle of Light image has not hindered attempts to embody it in so many different words, sounds or visual depictions. It would seem that the past might provide several examples telling us when there has been a successful, albeit approximate perception of what form the realisation of the Castle should take. This has been spoken of in both legends as well as in a few examples from the history of literature and music.

There are many castle mounds in Latvia that are especially visible because of the character of the relief – Latvia has no high mountains. And thus castle mounds are an integral part of the Latvian landscape. Many stories of how these mounds came about survive to this day. More often than not, they are said to contain castles that have sunk into the depths of the earth. There are many legends telling of how the castle will eventually rise from the earth if someone remembers, even accidentally, what special actions need to be taken.

A new configuration of the castle image appears in poetry at the end of the 19th century. While also containing earlier notions of the castle, it has gained additional new characteristics. This new image has been given the name of "Castle of Light". In the Latvian language the very combination of these words is polysemantic. We may say that the Castle of Light is a castle made of light and we may also say it is a castle that contains light. Thirdly, the grammatical form could also indicate that the castle belongs to light. These explanations are not mutually contradictory. We may even see that quite often, the various meanings of the combination of words "Castle of Light" have merged into one, almost intangible linguistic image.

For a better illustration of the Castle of Light image we must provide specific examples. I have selected two poems with the title of "Castle of Light" by two different authors. One of them, Auseklis, wrote his poem in 1873 and it was later set to music by the composer Jāzeps Vītols. The author of the second poem is Rainis and it was published over 30 years later in 1905. Both poems depict several salient features of the Castle of Light.

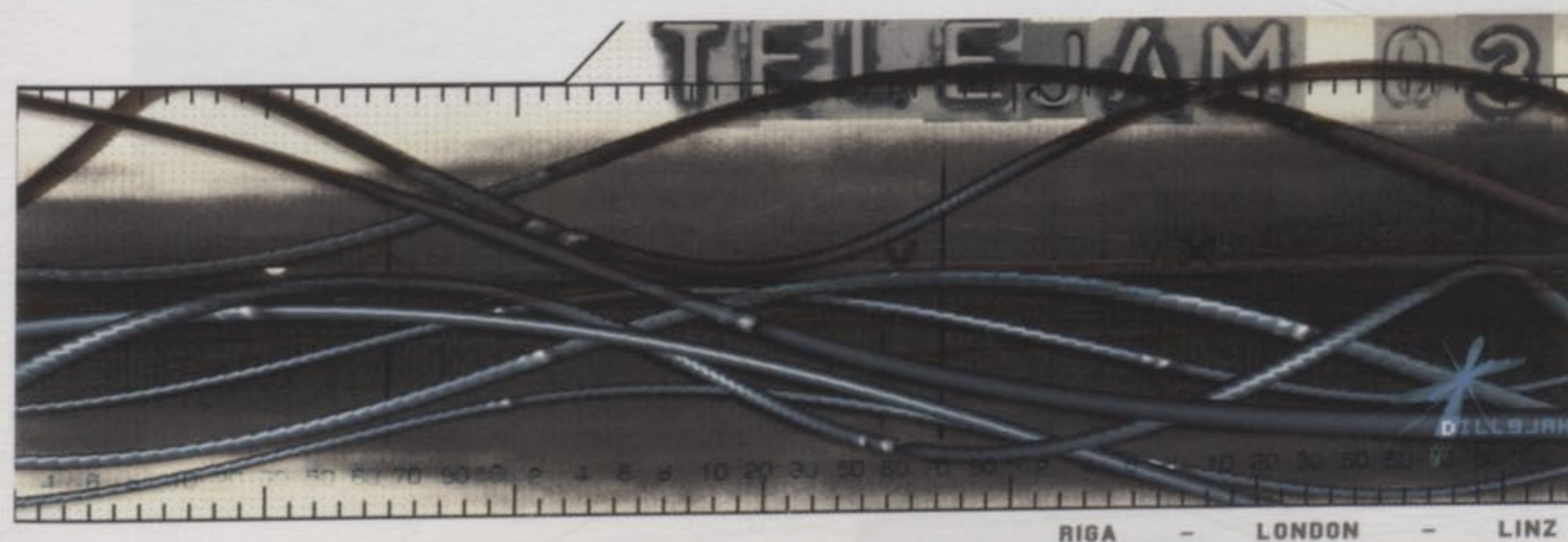
The Castle of Light of Auseklis stood on a hill of light. It should be mentioned that the semantics of "hill of light" are similar to the various meanings contained in "Castle of Light". The castle sank into the ground when the nation fell into slavery. As far as visual characteristics are concerned, Auseklis says the castle had posts of gold, silver foundations and an amber roof. (In Latvian amber is also known as the sunstone.) Rainis, however, says the castle was made of gold. It would have a roof only on union with the sun, finally becoming an eternal body of light that would be able to unite mankind around itself.

It should be noted that both author's descriptions have a similar motif – the castle forms a special illumination that has the power to unite mankind (Rainis) or the nation (Auseklis). Auseklis tells us more allowing us to sense the Castle's links with other legends about castle mounds.

Latvijā ir daudzi pilskalni, kurus var īpaši ievērot dēļ ainavas reljefa īpatnībām – Latvijā nav augstu kalnu. Tādējādi pilskalni ir neatņemama Latvijas ainavas sastāvdaļa. Joprojām ir saglabājušies daudzi nostāsti par to, kā radušies šie uzkalni. Tomēr visbiežāk tiek apgalvots, ka pilskalnus atrodas zemes dzīlēs nogrimušas pils. Pastāv daudzas leģendas par to, kā no zemes beidzot izcelsies pils, ja kaut nejauši tiks atminēts, kādas īpašas darbības ir nepieciešams veikt.

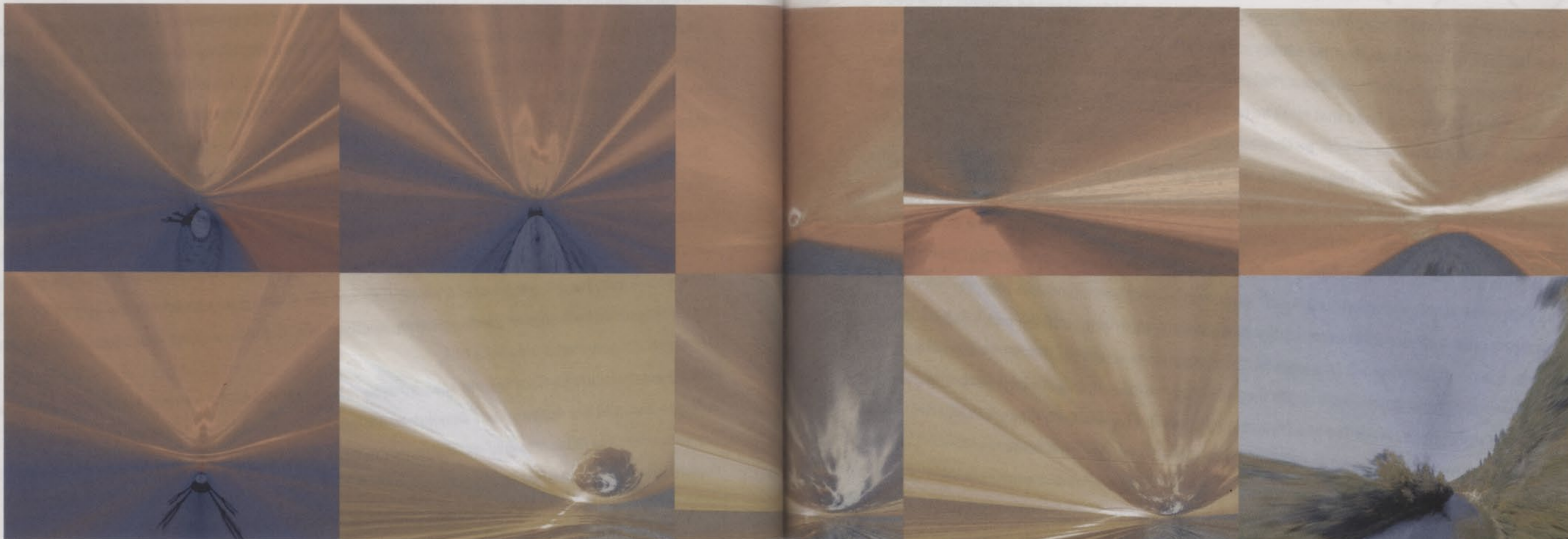
19. gadsimta beigās dzejā rodas jauna pils tēla konfigurācija, kura sevī ietver arī agrāk izveidotos priekšstatus par pili, bet reizē pievien nebijušas īpatnības. Šis jaunais pils tēls ir ieguvis apzīmējumu "Gaismas pils". Latviešu valodā pats vārdu salikums "Gaismas pils" ir polisemantisks. Var teikt, ka Gaismas pils ir tāda pils, kas ir veidota no gaismas. Otrs variants – ka tā ir pils, kas sevī ietver gaismu. Visbeidzot – pils, kas pieder gaismai. Minētie Gaismas pils skaidrojumi nav savstarpēji pretrunīgi. Mēs pat varam redzēt, ka bieži vien vārdu salikuma "Gaismas pils" dažādās nozīmes ir savstarpēji saplūdušas vienā, gandrīz netveramā valodiskā tēlā.

Lai varētu labāk ilustrēt Gaismas pils tēlu, ir nepieciešams norādīt uz konkrētiem piemēriem. Es esmu izvēlējis divu dažādu autoru divus dzejoļus ar nosaukumu "Gaismas pils". Viens no šiem autoriem ir Auseklis, kurš savu "Gaismas pili" sarakstīja 1873. gadā (dzejolim komponists J. Vītols vēlāk saraksta mūziku). Savukārt, otras "Gaismas pils" autors ir Rainis, kura dzejolis tika publicēts pēc vairāk nekā trīsdesmit gadiem – 1905. gadā. Abi dzejoļi norāda uz vairākām būtiskām Gaismas pils pazīmēm. Ausekļa Gaismas pils bija novietota uz gaismas kalna. Jāatzīmē, ka vārdu salikuma "gaismas kalns" semantika ir līdzīga Gaismas pilī ietvertajām vairākām nozīmēm. Gaismas pils iegrima zemē, kad tauta tika paverdzināta. Runājot par vizuālajām pazīmēm, Auseklis piemin, ka pils bija veidota no zelta stabiem, sudraba pamatiem un dzintara (latviešu valodā dzintaru sauc arī par saules akmeni) jumta.

The flyer of the multimedia performance *Telejam*. November 2001. Design: Voldemārs Johansons.

Multimediju performances "Telejam" reklāma. 2001. gada novembris. Dizains: Voldemārs Johansons.

Were someone to guess the word,
The ancient castle would once again rise!
The nation's glory would spread far and wide,
Dispersing its glittering rays of light.

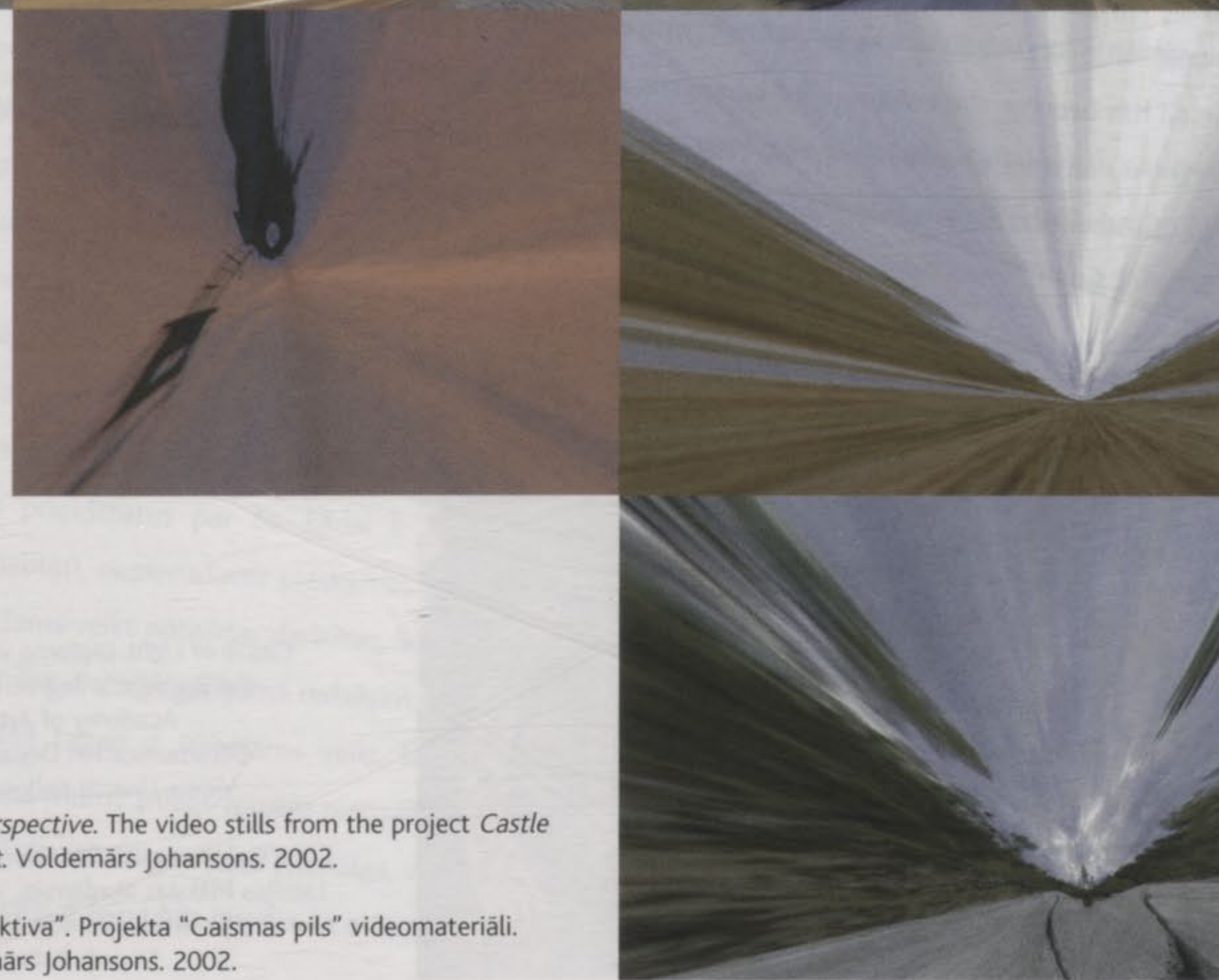
The nation's sons guessed it,
That long forgotten secret:
They called for Light and Light dawned!
Thus rose up the **Castle of Light!**

Auseklis. Castle of Light (a Kurzeme legend).

Ja kas vārdu uzminētu,
Augšām celtos vecā pils!
Tālu laistu tautas slavu,
Gaismas starus margodam'.

Tautas dēli uzminēja
Sen aizmirstu svētumu:
Gaismu sauca, Gaisma ausa!
Augšām ceļas **Gaismas pils!**

Auseklis. Gaismas pils (Kurzemes teika).

The Perspective. The video stills from the project *Castle of Light*. Voldemārs Johansons. 2002.

"Perspektīva". Projekta "Gaismas pils" videomateriāli. Voldemārs Johansons. 2002.

It will be possible to raise the castle once both physical and spiritual freedom and openness has been achieved not just by individuals, but by society as a whole. Only in this type of freedom does the meaning in the castle's resurrection appear. Auseklis indicates the means whereby the castle can be raised. The castle has a special word that must be recalled for the castle to rise again. Whosoever should recall this word will cause the castle to be born again.

Over eight decades later, Gunnar Birkerts offers his National Library project that goes under the highly significant name of "Castle of Light". We see that the centuries old Castle of Light project has been embodied in a new image that, at first sight, does not seem to be that similar to the poets' earlier conception of the castle. Instead of gold, silver and amber we are offered concrete and glass. But we should ask ourselves this question – is Birkerts' castle image so different from the previous notions also in semantic terms? I think not. Birkerts' image embodies the descriptions of the castle in both poems. The castle does not stand on a hill (Auseklis) but is itself a representation of this hill. To be more precise, the contours of Birkerts' castle are a castle mound. Thus it is one of those many castle mounds that can be found throughout Latvia. The glass reflecting against the sky ensures visual similarity with Rainis' description of the castle ascending and eternal union with the sun that has risen. The Castle of Light is often to be found in primary school books too as one of the symbols of school. School children rush to this kind of Castle of Light in pursuit of knowledge. Nevertheless it is a strange depiction of a school. In this school or Castle of Light depiction there is no teacher figure. The castle itself has become the environment where the required knowledge can be gained. If the visual image has a framework relating only to the formal solution of the task, then it is difficult to talk about its significance in broader terms than the language of architecture. And here we see the

Castle of Light. Diploma work for the Bachelor's degree, Latvian Academy of Art, Visual Communication Department. Video. Linards Kulless. 2002.

"Gaismas pils". Bakalaura darbs, Latvijas Mākslas akadēmija, Vizuālās komunikācijas nodaļa. Video. Linards Kulless. 2002.

Rainis arī apgalvo, ka pils bija veidota no zelta, taču savu jumtu tā iegūs, tikai savienojoties ar sauli, lai visbeidzot šajā saplūsmē pils kļūtu par pastāvīgu gaismas ķermeni, kas spētu ap sevi vienot cilvēci. Jāpiezīmē, ka abu autoru Gaismas pils aprakstu veido līdzīgs motīvs – īpaša gaismas iluminācija, kas spēj sniegt vienotību cilvēces (Rainis) vai tautas (Auseklis) vidū.

Taču Auseklis pasaka ko vairāk, kas rada nojausmu par Gaismas pils saistību ar citām leģendām par pilskalniem. Pili varēs izcelt tādā gadījumā, ja būs sasniegta gan fiziska, gan arī garīga brīvība un atvērtība ne tikai atsevišķam indivīdam, bet visai sabiedrībai kopumā. Tikai šādas brīvības ietvaros parādās jēga pils izcelšanai. Auseklis norāda uz risinājumu, kā izcelt pili. Pilij piemīt īpašs vārds, kuru ir nepieciešams atminēt, lai Gaismas pils atkal celtos. Tas, kurš atminēs šo vārdu, liks pilij atkal atdzimt. Vairāk nekā astoņas desmitgades vēlāk G. Birkerts piedāvā savu Nacionālās bibliotēkas projektu, kuru nosauc visai zīmīgi – "Gaismas pils". Mēs redzam, ka gadsimtu vecais Gaismas pils projekts ir iemiesojies jaunā tēlā, kas, iespējams, pirmajā acu uzmetienā ārēji nav nemaz tik līdzīgs dzejnieku pirms tam izveidotajam priekšstatam par pili. Zelta, sudraba un dzintara vietā mums tiek piedāvāts betons un stikls. Taču jājautā – vai tik tiešām G. Birkerta pils tēls arī semantiski ir tik atšķirīgs no pirms tam pastāvējušajiem priekšstatiem? Domājams, ka ne. G. Birkerts savā Gaismas pils tēlā iemieso reizē abus dzejā pieminētos pils aprakstus. Pils nav novietots uz kalna (kā Auseklim), bet gan pati ir šī kalna atveids. Precīzāk sakot, G. Birkerta pils kontūras ir pilskalns. Tādējādi tas ir viens no daudzajiem pilskalniem, kas atrodas viscaur Latvijā. Stikla atspoguļošanās pret debesīm nodrošina vizuālu līdzību ar Raiņa aprakstīto pils pacelšanos un pastāvīgu savienošanos ar uzausušo sauli.

Gaismas pils bieži vien parādās arī ābecēs kā viens no skolas simboliem. Uz šādu Gaismas pili skolnieki traucas pēc jaunām zināšanām. Tomēr tas ir dīvains skolas attēlojums. Šajā skolā jeb Gaismas pils attēlojumā nav ietverta skolotāja figūra. Pati pils ir kļuvusi par vidi, kurā var iegūt nepieciešamās zināšanas.

Ja vizuālam tēlam piemīt satvars, kas attiecas tikai uz formāliem uzdevuma risinājumiem, tad ir grūti runāt par tā nozīmi plašākā mērogā nekā arhitektūras valoda. Taču ir redzams gluži pretējais, jo spriests par Gaismas pili tiek ne tikai arhitektu aprindās. G. Birkerts lielā mērā ir mēģinājis izcelt dažādus, arī ikdienas priekšstatus par to, kādai ir jābūt Gaismas pilij. Bet, pat nerunājot par Gaismas pils funkcionalitāti, nepieciešams pieskarties jautājumam par to, kādā veidā Gaismas pils "tiks izcelta". Ir nepieciešams veikt noteiktas darbības, līdzīgas tām, par kurām ir stāstījušas leģendas saistībā ar citām Latvijas pilīm. Pretējā gadījumā redzēsīm, kā tiks uzcelta bibliotēka, bet nevis izcelta Gaismas pils. Kādā veidā tagad ir iespējams veikt šādu pils izcelšanu? Ir nepieciešams atminēt vārdu. Vārda atminēšana mums sniegs iespēju pietuvoties telpai, kura var izgaismot mūsu tālāko virzību šīs telpas iekšienē. Telpa tiks izgaismota (vienalga, vai tiek runāts par *kiber-*, *hiper-* vai vienkārši par informācijas telpu). Tādējādi telpā būs iespējams orientēties un nemaldoties pārvietoties.

complete opposite, because the Castle of Light is debated not just in architectural circles. To a large extent, Birkerts has tried to emphasise various notions, including the everyday, about what the Castle of Light should be. However, without even considering its functionality, we have to look at the question of how the Castle of Light is going to be "raised". Certain actions have to be taken similar to the ones in the legends about other castles. Otherwise we shall see the construction of a library building but not a Castle of Light.

In what way is it now possible to raise the castle? The word must be recalled. Recollection of the word will afford the opportunity for us to approach the space that could illuminate our further travels in the interior of this space. The space (be it cyber, hyper or simply information) will be illuminated. In this way it will be possible to orientate oneself in this space and move around without becoming lost.

How shall we now, after so many years since the Castle of Light was lost, carry out the recollection of the word? One possible solution is to be found in the new technologies. The search for the word may be carried out simultaneously in three environments – the visual, the aural and the graphic. We have already experienced attempts to realise the image of the Castle of Light in these environments: in Birkerts' architecture, in Vītols' music and in the poetry of Auseklis and Rainis. Nevertheless, the image of the Castle of Light is still absent from its realisation.

The searches in the visual, aural and graphic environments may at some moment provide the real configuration of symbols that could possibly form the "holy castle word" required to raise the castle.

With the help of technology, it will be possible to adapt the password from countless symbol configurations in order for the building to become a symbolic environment where the pursuit of new knowledge could continue. Then, when the word has been recalled or formed, the Castle of Light as the realised result of collisions, the symbol of culture, will finally emerge from chaos into the present.

Furthermore, this image of the Castle of Light that has been found will unite within itself the many, so different notions that has should be the realisation of this image. In this way information technologies can help create an infinite number of character series. Thanks to the new technologies, the opportunity has been created to combine countless numbers of notion in an environment that is accessible to any and all viewers.

The viewer observing the search for the password is not an active participant in this process. The password, word-searching process embodies the main characteristic of the castle's conception – the constant striving to be realised. The viewer is only given the opportunity to wait for that moment in the present, when the series of characters produces the unique configuration that illuminates the Castle of Light.

The advertisement for the project of MA1Z3 *Castle of Light*, 2002. Design: Voldemārs Johansons.

MA1Z3 projekta "Gaismas pils" reklāmas materiāls. 2002. gads. Dizains: Voldemārs Johansons.

Kā mums tagad pēc tik ilgiem gadiem, kopš Gaismas pils ir aizgājusi zudībā, iespējams veikt šī vārda atminēšanu? Viens no iespējamiem risinājumiem meklējams mūsdienu tehnoloģiju iespējās. Vārda meklēšanu var veikt vienlaicīgi trijās dažādās vidēs – vizuālā, audiālā un grafiskā vidē. Mēs esam jau pieredzējuši mēģinājumus šajās vidēs realizēt Gaismas pils tēlu: G. Birkerta arhitektūrā, Vītola mūzikā, Ausekļa un Raiņa dzejā. Taču vēl joprojām Gaismas pils tēls ir prombūtnīgs no savas realizācijas. Vizuālās, audiālās un grafiskās vidēs izvērtie meklējumi var kādā mirklī sniegt īsto simbolu konfigurāciju, kas, iespējams, varētu veidot Gaismas pils izcelšanai nepieciešamo "svētu pils vārdu". Ar tehnoloģiju palīdzību kļūs iespējams piemērot paroli no neskaitāma daudzuma simbolu konfigurācijām, lai ēka kļūtu par simbolisko vidi, kurā varētu turpināt meklēt jaunas zināšanas. Tad, kad tiks atminēts vai izveidots šis vārds, Gaismas pils kā īstenojies sadursmju rezultāts – kultūras simbols – visbeidzot tagadnē iznirs no haosa. Turklāt šis atrastais Gaismas pils tēls sevī apvienos daudzus tik dažādos priekšstatījumus, kādam ir jābūt šī tēla īstenojumam. Tādējādi informācijas tehnoloģijas spēj palīdzēt radīt bezgalīgu daudzumu zīmju virkņu sērijas. Pateicoties modernām tehnoloģijām, ir radusies iespēja apvienot neskaitāmu daudzumu priekšsatus tādā vidē, kas ir pieejama jebkuram skatītājam. Skatītājs, kas novēro paroles meklēšanu, pats aktīvi nepiedalās šajā procesā. Pats paroles, vārda meklēšanas process sevī iemieso Gaismas pils galveno nojēguma īpatnību – pastāvīgu tieksmi īstenoties. Skatītājam vienīgi ir sniegta iespēja sagaidīt to tagadnes mirkli, kad zīmju sērijās izveidosies tā unikālā konfigurācija, kas izgaismos Gaismas pili.